

ФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Необхідність процесу реєстрації, систематизації та аналізу фактів господарської діяльності підприємства або організації не викликає жодних сумнівів у будь-якого. Вирішити поставлені перед підприємцем завдання систематизації облікових процедур дозволяє бухгалтерський облік. Проте в історичному аспекті протягом останнього століття перед бухгалтерським обліком ставилися різні завдання як з боку практикуючих підприємців, так і з боку науковців. Зокрема, процес формування та розвитку обліку складається з декількох етапів:

1) калькуляційний облік (кінець XIX – початок XX ст.) – метою обліку є реєстрація господарських операцій методом подвійного запису та складання фінансової звітності; результат – узагальнення інформації про витрати (зокрема, калькуляція собівартості) та доходи підприємства;

2) виробничий облік (початок XX ст. – 1930-ті роки) – поява потреби оптимізації управління підприємством в умовах загострення конкурентної боротьби та ускладнення технологій; метою обліку є виокремлення застережень, спрямованих на пошук правильного курсу у майбутньому; результат – розробка концепції «стандарт-костінг»;

3) виокремлення управлінського обліку як окремої галузі знань (1930 – 1970-ті роки) – поява потреби оптимального управління витратами з метою максимізації прибутків; мета – систематизація знань щодо управління доходами та витратами підприємства задля своєчасного прийняття рішення про доцільність погодження чи відмови від випуску того чи іншого продукту; результат – розробка концепцій директ-костінг, АВС-калькулювання, облік за центрами відповідальності;

4) стратегічний облік (з 1970-х років дотепер) – посилення ролі стратегічного управління в умовах глобальних змін.

Таким чином, класичний бухгалтерський облік поділяється на фінансовий (зовнішній) та управлінський (внутрішній). Причому останнім часом все більша увага приділяється саме управлінському обліку, як гнучкому механізму прийняття своєчасних виважених рішень, а не традиційному рахівництву, яким всі звикли вважати бухгалтерський облік. Проблеми реєстрації та систематизації інформації з первинних документів дозволяють вирішити сучасні програмні продукти, такі як 1С Бухгалтерія, Парус, Бест-Про тощо. Таким чином, фінансовий облік за допомогою програмних продуктів автоматизований на більшості підприємств, майже не потребує людської праці. На противагу цьому управлінський облік набирає все більшої актуальності, особливо в умовах активізації інтеграційних процесів в країні, що призводить до переорієнтації як практики, так і теорії облікових знань.

В основі системи управлінського обліку як галузі знань покладено інформаційну систему, яка трансформує вхідну інформацію під впливом дії відповідних процесів у вихідну інформацію, необхідну для прийняття рішень задля оптимальних результатів. Система управлінського обліку має значно ширші межі, ніж традиційний (фінансовий) облік – вона включає елементи планування, контролю, аналізу, оцінки тощо. Таким чином, розширення кола потреб, які стоять перед фахівцями з обліку, вимагає постійної трансформації та розвитку бухгалтерського обліку як теоретичної, так і практичної галузі знань.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» : за станом на 30.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Фаріон І. Д. Управлінський облік : підруч. / І. Д. Фаріон, Т. М. Писаренко. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 792 с.